

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

MOKSLEIVIŲ NEMOKAMO MAITINIMO ORGANIZAVIMAS

2006 m. gruodžio 22 d. Nr. VA-10-10P-33
Vilnius

IŽANGA

Moksleivių nemokamas maitinimas organizuojamas nepasiturinčių ir socialinės rizikos šeimų vaikams, nes maitinimas mokyklose gal būt yra vienintelė galimybė jiems pavalgyti. Moksleivių nemokamam maitinimui kasmet skiriama apie 60 mln. litų valstybės biudžeto lėšų. Siekdama nustatyti aktualias ir reikšmingas problemas, pateikti išvadas ir rekomendacijas, kaip spęsti nustatytas problemas, Valstybės kontrolė 2006 m. veiklos audito programoje numatė atlikti valstybinį auditą „Moksleivių nemokamo maitinimo organizavimas“.

Audito objektas – moksleivių nemokamo maitinimo organizavimas.

Audito subjektas – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Moksleivių nemokamas maitinimas buvo organizuojamas vykdant ministerijos programą „Socialinė parama bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems mokiniams“. Minėtos programos priemonę „Skirti pusryčius, pietus bei maitinimą vasaros atostogų metu mokiniams iš mažas pajamas gaunančių šeimų“ nuo 2005 metų sausio mėnesio buvo pavesta įgyvendinti Socialinių įstaigų priežiūros ir audito departamentui¹.

Audito tikslas – įvertinti moksleivių nemokamo maitinimo organizavimą, administravimą, valstybės biudžeto lėšų moksleivių nemokamam maitinimui poreikio planavimą, skyrimą, panaudojimą. Įvertinti ar nustatytas mokinių nemokamo maitinimo organizavimo problemas išspręstas Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo (įsigaliojančio nuo 2007 metų sausio 1 d.) ir poįstatyminių aktų nuostatų įgyvendinimas.

¹ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-24 įsakymas Nr. A1-287 „Dėl pavedimo Socialinių įstaigų priežiūros ir audito departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“.

Vertinimo kriterijai

- Esamos moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo tvarkos palyginimas su nuo 2007 metų sausio 1 d. įsigaliosiančia tvarka, kurią reglamentuos Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas ir poįstatyminiai teisės aktai;
- 1 vaiko nemokamam maitinimui skirtų lėšų palyginimas tarp atskirų savivaldybių;
- 1 vaiko nemokamam maitinimui panaudotų lėšų palyginimas tarp atskirų savivaldybių.

Audituotas laikotarpis – 2005 ir 2006 metai (iki rugpjūčio 31 d.).

Audito procesas

Valstybinį auditą pagal Valstybės kontrolės 2006-10-05 pavedimą Nr.10-10P atliko vyriausioji valstybinė auditorė Marytė Tulabienė (grupės vadovė) ir valstybinis auditorius Darius Tartėnas.

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audito įrodymams gauti duomenys buvo renkami taikant tikrinimo, skaičiavimo, apklausos ir analitinės procedūras.

Audito metu nagrinėta:

- teisės aktai, reglamentuojantys moksleivių nemokamo maitinimo organizavimą;
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ir mokyklų steigėjų informacija dėl moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo.

Apklausėme dalį savivaldybių, įvertinome jų pateiktą informaciją. Taip pat buvo susitikta su Šalčininkų ir Elektrėnų savivaldybių administracijos Elektrėnų savivaldybės Švietimo paslaugų centro darbuotojais ir diskutuota moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo klausimais (kaip renkami dokumentai moksleiviams skirti nemokamą maitinimą, įvertinamos šeimų pajamos, planuojamas lėšų poreikis, skiriamos ir panaudojamos lėšos ir kt.).

Audito metu nebuvo vertinamas moksleivių nemokamo maitinimo skyrimas ir apskaičiavimas teisėtumo požiūriu.

Atlikdami auditą, laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Auditas pradėtas 2006-10-06, baigtas 2006-12-22.

Ataskaitoje vartojami trumpiniai:

SADM – LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija

VRP – valstybės remiamos pajamos

MGL – LR Vyriausybės nustatytas minimalus gyvenimo lygis

Pirkimo PVM – pirkimo pridėtinės vertės mokestis

Ataskaitoje vartojamos sąvokos:

Mokinys² – asmuo, kuris mokosi mokykloje pagal priešmokyklinio ugdymo ar pagal bendrojo lavinimo (pradinio, pagrindinio, vidurinio ar specialiojo ugdymo) programas, išskyrus suaugusiųjų ugdymo programas. Mokiniumi nelaikomas asmuo, kuris mokosi ir pagal bendrojo lavinimo, ir pagal profesinio mokymo programą.

Socialinės rizikos šeima³ – šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniams, protiniams, dvasiniams, doroviniams vystymuisi bei saugumui. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba).

Produktas⁴: 1. daiktas kaip žmogaus darbo vaisius, gaminys (pramonės, maisto); 2. valgomas gaminys (pieno, mėsos); 3. medžiaga, gaunama ar atsirandanti iš kitos (degimo); 4. ko nors rezultatas.

² LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 2 straipsnis 2 dalis.

³ LR piniginių socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 2 straipsnio 10 dalis.

⁴ Lietuvių kalbos institutas, „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, IV leidimas. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2000. 623 p.

AUDITO REZULTATAI

1. Teisė į nemokamą maitinimą ir skiriamų lėšų nustatymas

Moksleivių nemokamo maitinimo organizavimą reglamentuojantys teisės aktai:

TEISĖS AKTAI	
2005–2006 metais	Nuo 2007 metų sausio 1 d.
<p>Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarka (patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 1999-08-16 įsakymu Nr. 64/955)</p>	<p>Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas (2006-06-13 Nr. X-686)</p>
	<p>Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodika (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-10-06 įsakymas Nr. A1-278)</p>
	<p>Valstybės biudžeto lėšų poreikio mokinių nemokamam maitinimui planavimo bei jų paskirstymo metodika (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-10-12 įsakymas Nr. A1-283)</p>
	<p>Duomenų apie valstybės biudžeto lėšų poreikį socialinei paramai mokiniams teikimo tvarkos aprašas (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-10-12 įsakymas Nr. A1-283)</p>
	<p>Duomenų apie suteiktą socialinę paramą mokiniams teikimo tvarkos aprašas (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-10-12 įsakymas Nr. A1-283)</p>
	<p>Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006-10-10 įsakymas Nr. A1-279)</p>

Moksleivių nemokamas maitinimas audituojamu laikotarpiu buvo organizuojamas įgyvendinant Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programos „Socialinė parama bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems mokiniams“ priemonę – skirti pusryčius, pietus ir maitinimą vasaros atostogų metu mokiniams iš mažas pajamas gaunančių šeimų.

Moksleiviams nemokamas maitinimas audituojamu laikotarpiu buvo skiriamas vadovaujantis Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos⁵ (toliau – Tvarka) 6 ir 8 punktų nuostatomis. Įsigaliojus Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymui⁶ (nuo 2007-01-01), mokinių teisė į socialinę paramą bus nustatoma vadovaujantis minėto įstatymo 5 straipsnio nuostatomis.

⁵Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarka, LR socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR švietimo ir mokslo ministro 1999-08-16 įsakymas Nr. 64/955.

⁶LR socialinės paramos mokiniams 2006-06-13 įstatymas Nr. X-686.

Teisės į nemokamą maitinimą palyginimas	
Tvarkos 6 ir 8 punktų nuostatos	Socialinės paramos mokiniams įstatymo 5 straipsnio nuostatos
<p>6. Nemokamas maitinimas skiriamas moksleiviams, atsižvelgiant į šeimų pajamas:</p> <p>6.1 Moksleiviams iš šeimų, gaunančių socialinę pašalpą pagal Lietuvos Respublikos pinigines socialinės paramos mažas pajamas gaunantioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymą⁷;</p> <p>6.2 Kai vienam šeimos nariui tenka mažiau nei 1,5 Vyriausybės nustatytų valstybės remiamų pajamų dydžio per mėnesį;</p> <p>6.3 Kitais steigėjų nustatytais atvejais, atsižvelgiant į šeimų materialines sąlygas, iš nemokamam maitinimui skirtų lėšų.</p> <p>8. Skiriamas moksleiviams nemokamas maitinimas:</p> <p>8.1 Pietūs;</p> <p>8.2 Pietūs ir pusryčiai ypač sunkiai besiverčiančių mažas pajamas turinčių šeimų moksleiviams;</p> <p>8.3 Nemokamas maitinimas bendrojo lavinimo mokyklų dieninėse vasaros poilsio stovyklose</p>	<p>1. Mokiniai turi teisę:</p> <p>1) į nemokamus pietus, jeigu pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 valstybės remiamų pajamų (toliau – VRP) dydžio;</p> <p>2) į nemokamus pietus ir į aprūpinimą mokinio reikmenimis, jeigu pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės kaip 1 VRP dydis;</p> <p>3) į nemokamus pietus ir pusryčius bei aprūpinimą mokinio reikmenimis, jeigu pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės kaip 1 VRP dydis ir mokinys auga socialinės rizikos šeimoje.</p> <p>2. Kitais mokyklų steigėjų numatytais atvejais, atsižvelgiant į šeimų gyvenimo sąlygas, mokiniai turi teisę:</p> <p>1) į nemokamus pietus, jeigu pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės kaip 2 VRP dydžiai;</p> <p>2) į nemokamus pietus, pusryčius ir į aprūpinimą mokinio reikmenimis, jei pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį yra mažesnės kaip 1,5 VRP dydžio.</p>

Tvarkos 6.3 punkte pateikta sąvoka „**kitais steigėjų nustatytais atvejais, atsižvelgiant į šeimų materialines sąlygas**“ ir tvarkos 8.2 punkte pateikta sąvoka, kad pietūs ir pusryčiai skiriami „**ypač sunkiai besiverčiančių mažas pajamas turinčių šeimų**“ moksleiviams, nėra aiškiai reglamentuotos, todėl suteikia galimybę steigėjams skiriant moksleiviams nemokamą maitinimą vadovautis skirtingais kriterijais.

Taip pat Tvarkoje nebuvo nustatytas konkretus nemokamo maitinimo 1 moksleiviui dienos išlaidų dydis.

Nemokamam maitinimui 1 mokiniui 1 dienai skiriamų lėšų palyginimas	
Tvarkos 9 punkto nuostatos	Socialinės paramos mokiniams 7 straipsnio 2 dalies nuostatos
<p>Vieno moksleivio nemokamo maitinimo dienos norma:</p> <p>Pietums – iki 3,00 Lt;</p> <p>Pusryčiams – iki 1,20 Lt;</p> <p>Maitinimui dieninėse bendrojo lavinimo mokyklų vasaros poilsio stovyklose – iki 7,50Lt.</p>	<p>Nustatant nemokamo maitinimo vienam mokiniui vienos dienos kainą produktams įsigyti (įskaitant pirkimo PVM), skiriama ne mažesnė kaip:</p> <p>Pietums – 2,6 proc. MGL dydžio suma; (3,25 Lt)</p> <p>Pusryčiams – 1,2 proc. MGL dydžio suma; (1,50 Lt)</p> <p>Maitinimui mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose – 6 proc. MGL dydžio suma (7,50 Lt)</p>

Atsižvelgiant į tai, kad Tvarkos 9 punkte nebuvo nustatytas konkretus nemokamo maitinimo 1 moksleiviui dienos išlaidų dydis, o tik maksimalus, savivaldybės pagal galiojančią Tvarką turėjo galimybę 1 moksleiviui per dieną skirti mažiau lėšų negu nustatyta.

⁷ LR pinigines socialinės paramos mažas pajamas gaunantioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymo 4 straipsnis

Numatoma nuo 2007 metų sausio 1 d.

Socialinės paramos mokiniams įstatymo 5 straipsnio nuostatos susietos su vienu šeimai nariui per mėnesį tenkančiomis pajamomis ir tiksliau nustato, į kokią nemokamo maitinimo rūšį turi teisę mokynys. Mokiniai turi teisę „kitais mokyklų steigėjų numatytais atvejais, atsižvelgiant į šeimų gyvenimo sąlygas (5 str. 2 d.)“, į nemokamą maitinimą **esant didesnėms** negu 5 str. 1 d. nurodytomis **pajamoms**.

Socialinės paramos mokiniams įstatyme nustatytas tik minimalus nemokamo maitinimo 1 mokiniui dienos išlaidų dydis.

Auditorių nuomone, Socialinės paramos mokiniams įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nenustačius aiškių kriterijų, yra rizika, kad nemokamas maitinimas bus skiriamas pagal skirtingus kriterijus. Socialinės paramos mokiniams įstatymo 7 straipsnio 2 dalies nuostatos palieka steigėjams galimybę ir toliau taikyti neribotą ir skirtingą nemokamo maitinimo 1 mokiniui dienos išlaidų dydį, todėl būtų tikslinga numatyti ne tik minimalų bet ir maksimalų nemokamo maitinimo 1 mokiniui dienos išlaidų dydį.

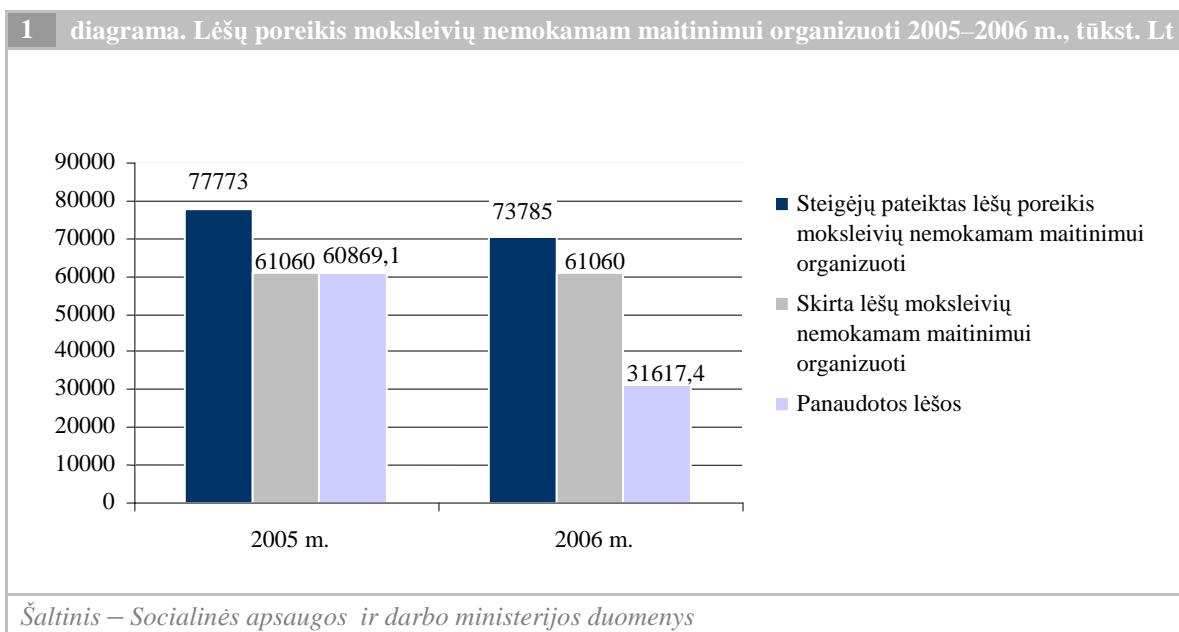
2. Finansavimas

2.1 Lėšų planavimas

Tvarkos 21 punkte nustatyta, kad savivaldybės, apskritys, Švietimo ir mokslo ministerija pateikia ateinančių metų lėšų, reikalingų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimui joms pavaldžiose bendrojo lavinimo mokyklose, poreikį Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai iki einamųjų metų gruodžio 1 d.

Mokyklų administracija 2005-2006 metais pateikė moksleivių, kuriuos planuojama nemokamai maitinti skaičių, planuojamą maitinimo dienų skaičių ir lėšų poreikį steigėjams, o mokyklų steigėjai lėšų poreikį pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

Moksleivių nemokamo maitinimo lėšų poreikis, skirtos ir panaudotos lėšos pateikta 1 diagramoje (tūkst. Lt.).

Steigėjams 2005 metams skirta 78,5 proc., o 2006 metams – 82,8 proc. pateikto lėšų poreikio.

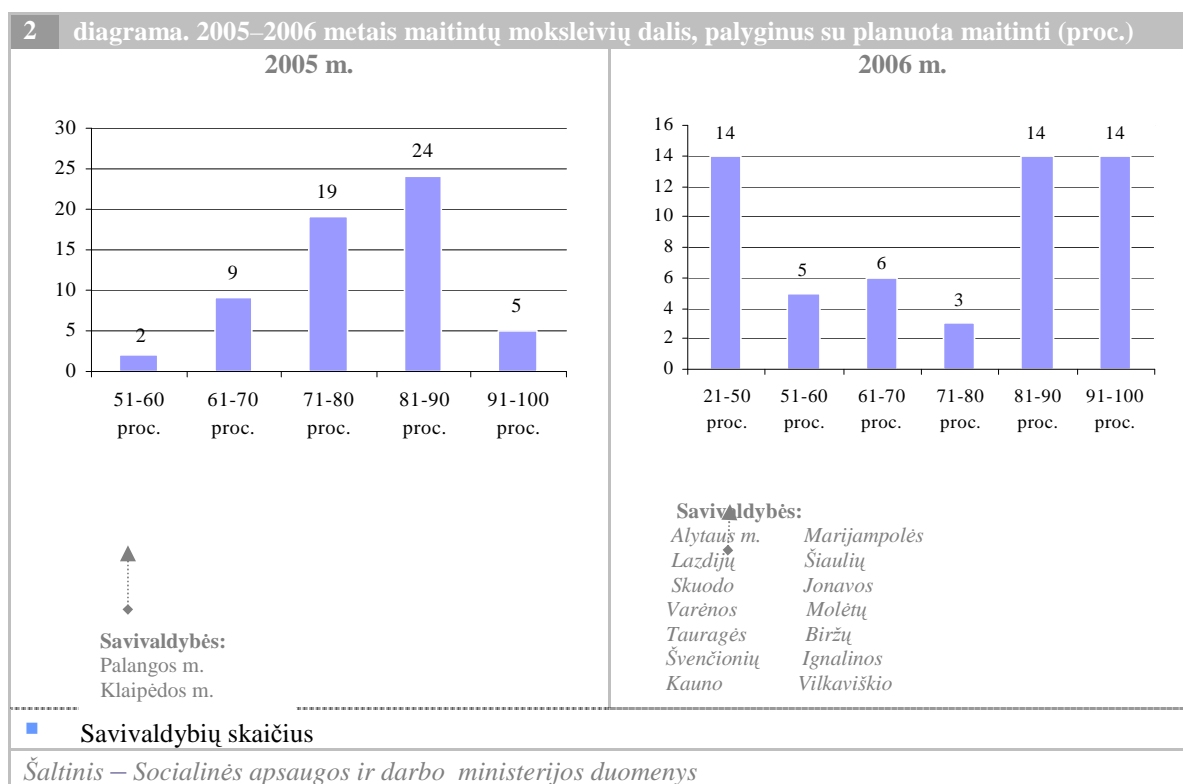
Nemokamo maitinimo pietų dienos norma 1 moksleiviui, įskaitant ir maisto gamybos išlaidas, 2005 metais 11-oje savivaldybių planuota nuo 2,80 iki 3,00 Lt, 31-oje savivaldybėje – 3,00 Lt, 2006 metais 46-iose savivaldybėse planuota – 3,00 Lt. Planuota mažiausia nemokamo maitinimo pietų dienos norma 1 moksleiviui pateikta 1 pavyzdyje.

1 pavyzdys. Planuota vidutinė nemokamo maitinimo pietų dienos norma 1 mokiniui, Lt			
Savivaldybės pavadinimas	2005 m.	Savivaldybės pavadinimas	2006 m.
Šilalės	2,05	Šilalės	2,40
Kupiškio, Kėdainių, Skuodo	2,20–2,25	Varėnos	2,50
Šiaulių raj., Širvintų	2,30	Jurbarko, Biržų, Kėdainių	2,60–2,67
Jurbarko, Tauragės, Joniškio	2,40–2,45	Skuodo, Utenos, Vilkaviškio, Kretingos, Švenčionių	2,79–2,86
Ignalinos, Rokiškio, Varėnos, Molėtų, Utenos	2,50–2,55	Trakų, Prienų	2,95–2,98
Lazdijų, Pagėgių, Kauno, Mažeikių	2,65–2,75		

Lėšų poreikis priklauso nuo planuojamų maitinti moksleivių ir dienų skaičiaus. Planuotas didžiausias ir mažiausias pietų maitinimo dienų skaičius pateiktas 2 pavyzdyje.

2 pavyzdys. Planuotas pietų maitinimo dienų skaičius			
Savivaldybės pavadinimas	2005 m.	Savivaldybės pavadinimas	2006 m.
Utenos, Švenčionių	150–159	Kupiškio Ignalinos	130–140
Trakų Tauragės	165–167	Utenos	150
Visaginas, Joniškio, Kazlų Rūdos	190–195	Švenčionių, Vilkaviškio	160–164
Klaipėdos r., Šilutės Klaipėdos m., Biržų, Šiaulių r	190–195	Neringos, Anykščių, Kazlų Rūdos, Šiaulių r., Tauragės, Klaipėdos m., Kėdainių	190–195
Kauno m.	216	Visaginas, Kauno m.	200–216

Mokyklų steigėjai planavo didesnę moksleivių skaičių, kuriems reikalingas nemokamas maitinimas. 2005 – 2006 metais maitintų moksleivių dalis, palyginus su planuota maitinti, pateikta 2 diagramoje.

* 2005 m. gruodžio mėn.; 2006 m. birželio mėn.

Planuodamos moksleivių nemokamo maitinimo lėšų poreikį, savivaldybės taikė skirtingą nemokamo maitinimo 1 moksleiviui dienos išlaidų dydį ir nemokamo maitinimo dienų ir didesnę numatomų maitinti moksleivių skaičių, todėl, kad nebuvo patvirtintos metodikos, kaip apskaičiuoti lėšų poreikį. Moksleivių maitinimo dienų skaičius savivaldybėse turėtų skirtis nežymiai, nes moksleiviai mokosi pagal tą pačią ugdymo programą.

Numatoma nuo 2007 metų sausio 1 d.

Socialinės paramos mokiniams įstatyme⁸ numatyta, kad **mokyklų steigėjai** teikia Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai duomenis apie pagrįstą valstybės biudžeto lėšų, reikalingų šiam įstatymui įgyvendinti, poreikį. Minėtame įstatyme⁹ numatyta, kad savivaldybės administracija lėšų poreikį **išlaidoms už įsigytus produktus** (įskaitant prekių pirkimo pridėtinės vertės mokestį), **nustato vadovaudamasi** Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodika, o apskričių viršininkų administracijos ir Švietimo ir mokslo ministerija – Valstybės biudžeto lėšų poreikio mokinių nemokamam maitinimui planavimo bei jų paskirstymo

⁸ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 3 punktą.

⁹ Ten pat 13 straipsnis.

metodika, kurios įsigalios nuo 2007 m. sausio 1 d. Minėtose Metodikose nurodyta, kad nustatant 1 mokiniui 1 dienos išlaidas už produktus **būtina vadovautis Pusryčių bei pietų patiekalų gamybai reikalingų produktų rinkinių sąrašu pagal mokinių amžiaus grupes.**

Pažymėtina, kad Pusryčių ir pietų patiekalų gamybai reikalingų produktų rinkinių sąrašas patvirtintas pagal **keturias** mokinių amžiaus grupes¹⁰.

Auditorių nuomone, maitinant mokinius pagal keturias mokinių amžiaus grupes, nemokamo maitinimo išlaidos 1 mokiniui 1 dienai turėtų būti skirtingos pagal kiekvieną amžiaus grupę. Organizuoti mokinių nemokamą maitinimą pagal mokinių amžiaus grupes steigėjams bus sudėtinga, todėl minėta nuostata praktikoje gali būti neįgyvendinta.

Metodikose numatyta, kad planuojant lėšų poreikį:

Turi būti apskaičiuojamas

- 1 dienos išlaidų už produktus 1 mokiniui svertinis vidurkis, jeigu atskirose mokyklose šios išlaidos yra skirtingos;
- dienų, kuriomis skiriamas maitinimas, skaičiaus svertinis vidurkis, jeigu tą patį mėnesį atskirose mokyklose vaikai maitinami skirtingą dienų skaičių

Rekomenduojama

- nustatant dienų, kai mokyklose skiriamas nemokamas maitinimas, skaičių, atlikti mokinių nemokamo maitinimo mokyklose dienų skaičiaus analizę pagal kiekvieną nurodytą maitinimo rūšį per praėjusius trejus metus;
 - įvertinti produktų kainų kitimo prognozes;
 - atsižvelgti į bendro vaikų skaičiaus ir paskutinius trejus metus mokyklas lankančių vaikų skaičiaus dinamiką;
 - socialinės rizikos šeimose augančių vaikų skaičiaus kitimo tendencijas;
 - atlikti nemokamą maitinimą gaunančių mokinių skaičiaus analizę per praėjusius trejus metus pagal kiekvieną nurodytą maitinimo rūšį;
 - įvertinti socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus ypatumus;
 - bedarbių skaičiaus kitimo ypatumus
-

Planuodamos lėšų poreikį nemokamam mokinių maitinimui atskiros savivaldybės gali neturėti nurodytos informacijos. Dauguma rodiklių yra rekomendacinio pobūdžio, be to nėra bazinio dydžio, todėl yra rizika, kad steigėjai taikys skirtingus rodiklius arba jų visai netaikys, nors lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto.

Taip pat rekomenduojama įvertinti galimybes gauti finansavimą nemokamam maitinimui mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose pagal Vaikų vasaros poilsio programų finansavimo tvarkos aprašą¹¹.

Metodikoje numatyta, kad lėšų poreikis išlaidoms už produktus metams (P_m) apskaičiuojamas pagal formulę:

$$P_m = P_a \times P_b \times P_c,$$

kur:

P_a – lėšų poreikis išlaidoms už produktus pietums metams, litais;

¹⁰ LR sveikatos apsaugos ministro 2006 m. lapkričio 13 d. įsakymas Nr. V-936.

¹¹ LR švietimo ir mokslo ministro 2005 m. vasario 2 d. įsakymas Nr. ISAK- 165.

P_b – lėšų poreikis išlaidoms už produktus pusryčiams metams, litais;

P_c – lėšų poreikis išlaidoms už produktus maitinimui mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose metams, litais.

Metodikose pateikta lėšų poreikio išlaidoms už produktus apskaičiavimo formulė klaidinga, turėtų būti lėšų poreikio pagal produktų rūšis suma, ne sandauga. Audito metu minėta formulė buvo patikslinta (2006-12-14 VŽ Nr.136).

Auditorių nuomone, Socialinės paramos mokiniams įstatymo 7 straipsnio 2 dalies nuostatos steigėjams palieka galimybę planuoti didesnę lėšų poreikį mokinių nemokamo maitinimo išlaidoms, nes nenustatytas maksimalus 1 mokiniui 1 dienos išlaidų dydis ir dienų kiek numatoma maitinti, skaičius.

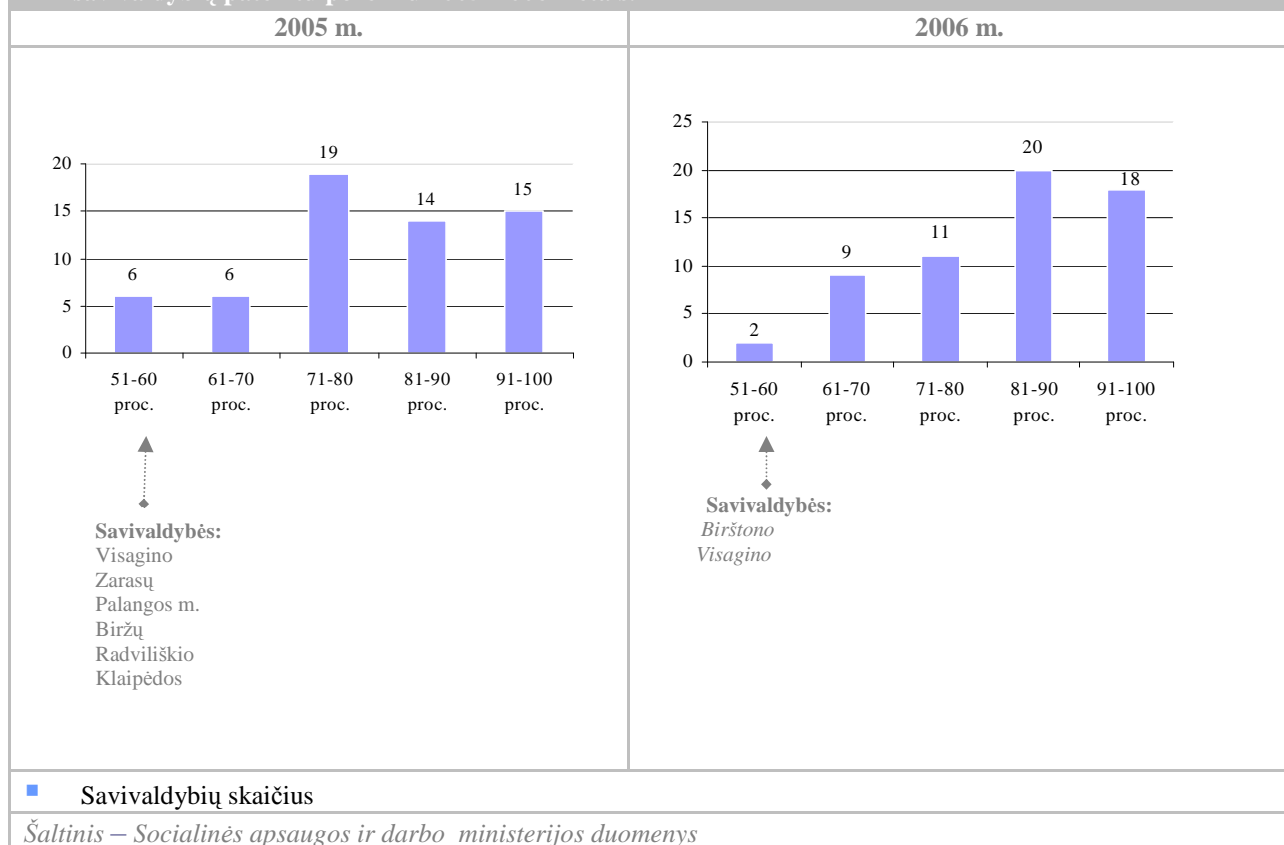
2.2 Lėšų skyrimas

Audito metu galiojančioje Tvarkoje numatyta, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, atsižvelgdama į savivaldybių, apskričių, Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktą poreikį, paskirsto ir kas mėnesį pagal patvirtintas sąmatas perveda mokyklų steigėjams valstybės biudžeto moksleivių nemokamam maitinimui skirtas lėšas. Savivaldybės, apskritys, Švietimo ir mokslo ministerija gautas lėšas paskirsto ir perveda joms pavaldžioms bendrojo lavinimo mokykloms pagal moksleivių, kuriems skiriamas nemokamas maitinimas, skaičių jose.

Programai „Socialinė parama bendrojo lavinimo mokyklose besimokantiems mokiniams“ įgyvendinti 2005 metams skirta 63 060 tūkst. Lt, 2006 metams – 69 060 tūkst. Lt. Vykdamas minėtos programos priemonę „Skirti pusryčius, pietus bei maitinimą vasaros atostogų metu mokiniams iš mažas pajamas gaunančių šeimų“, moksleivių nemokamo maitinimo organizavimui 2005 ir 2006 metams skirta po 61 060 tūkst. Lt.

Valstybės biudžeto lėšų paskirstymas savivaldybėms organizuoti moksleivių nemokamą maitinimą pateiktas 3 diagramoje.

3 diagrama. Skirta valstybės biudžeto lėšų savivaldybėms moksleivių nemokamam maitinimui palyginus su savivaldybių pateiktu poreikiu 2005–2006 metais.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2005 metams 100 proc. pateikto lėšų poreikio skyrė tik Šiaulių, 2006 metams – Šilalės, Šilutės, Varėnos savivaldybėms.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija¹² informavo bendrojo lavinimo mokyklų steigėjus, kad „maisto gamybos išlaidoms (ne produktams) dengti skirta ne daugiau kaip 25 proc. visų maitinimui skirtų lėšų.“

Neaišku, pagal kokius kriterijus ir kuo vadovaujantis buvo numatyta skirti kitoms išlaidoms ketvirtadalį visų maitinimui skirtų lėšų, nes Tvarkos 2 punkte nustatyta, kad lėšos negali būti naudojamos nemokamo maitinimo organizavimo išlaidoms padengti (valgykloms įrengti, inventoriui įsigyti, papildomiems etatams steigti, transporto išlaidoms ir kt.).

Numatoma nuo 2007 metų sausio 1 d.

Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatyme¹³ numatyta, kad socialinė parama mokiniams finansuojama iš valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams, valstybės biudžete skirtų bendrųjų asignavimų apskričių viršinininkų administracijoms ir Švietimo ir mokslo ministerijai, savivaldybių biudžetų lėšų ir įstatymų nustatyta tvarka gautų kitų

¹² LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2004 m. gruodžio 30 d. raštas Nr. (13.2-41)-SD-9254.

¹³ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 4 straipsnio 1 dalis.

lėšų. Minėtame įstatyme¹⁴ numatyta, kad mokyklų steigėjai skirsto šiam įstatymui įgyvendinti gautas valstybės ir savo biudžeto lėšas mokykloms.

Nemokamo maitinimo administravimo išlaidos nuo 2007 metų sausio 1 d. numatytos iš savivaldybių biudžetų¹⁵. Pažymėtina, kad piniginei socialinei paramai administruoti iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams skiriami 4 proc. socialinei pašalpai ir kompensacijai skirtų lėšų¹⁶.

Auditorių nuomone, iš valstybės biudžeto taip pat galėtų būti skiriamos lėšos mokinių nemokamo maitinimo administravimo išlaidoms, nes savivaldybėms deleguota atlikti valstybinę funkciją.

2.3 Lėšų panaudojimas

Moksleivių nemokamam maitinimui organizuoti 2005 metais panaudota 58 652,3 tūkst. Lt (96,1 proc.), kita dalis nemokamam maitinimui skirtų lėšų – 2 407,7 tūkst. Lt (3,9 proc.) – buvo panaudota šventiniams produktų rinkiniams. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2005 metais beveik visoms savivaldybėms skyrė mažiau lėšų, negu buvo pateiktas poreikis, tačiau 4 savivaldybės panaudojo tik 72,9 – 79,4 proc. moksleivių nemokamam maitinimui organizuoti skirtų lėšų. 22 savivaldybės panaudojo visas moksleivių nemokamam maitinimui skirtas lėšas, 7 savivaldybėms lėšų moksleivių nemokamam maitinimui buvo skirta papildomai.

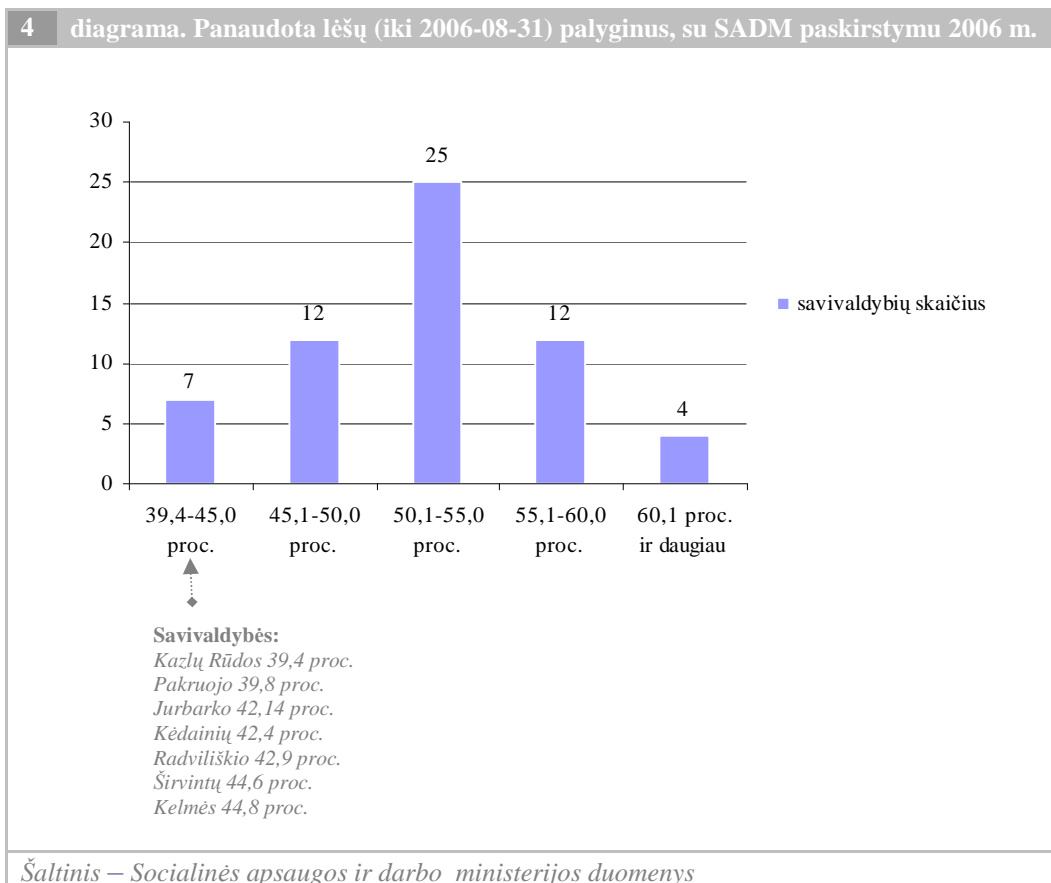
Dauguma savivaldybių 2005 metais panaudojo ne visas moksleivių nemokamam maitinimui organizuoti skirtas lėšas, nors Socialinės apsaugos ir darbo ministerija skyrė mažiau lėšų, negu savivaldybės pateikė poreikį.

Kiek valstybės biudžeto lėšų 2006 metais savivaldybės panaudojo moksleivių nemokamam maitinimui organizuoti, pateikta 4 diagramoje.

¹⁴ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 4 punktą.

¹⁵ Ten pat 4 straipsnio 4 dalis.

¹⁶ LR piniginės socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymo 4 straipsnio 4 dalis.

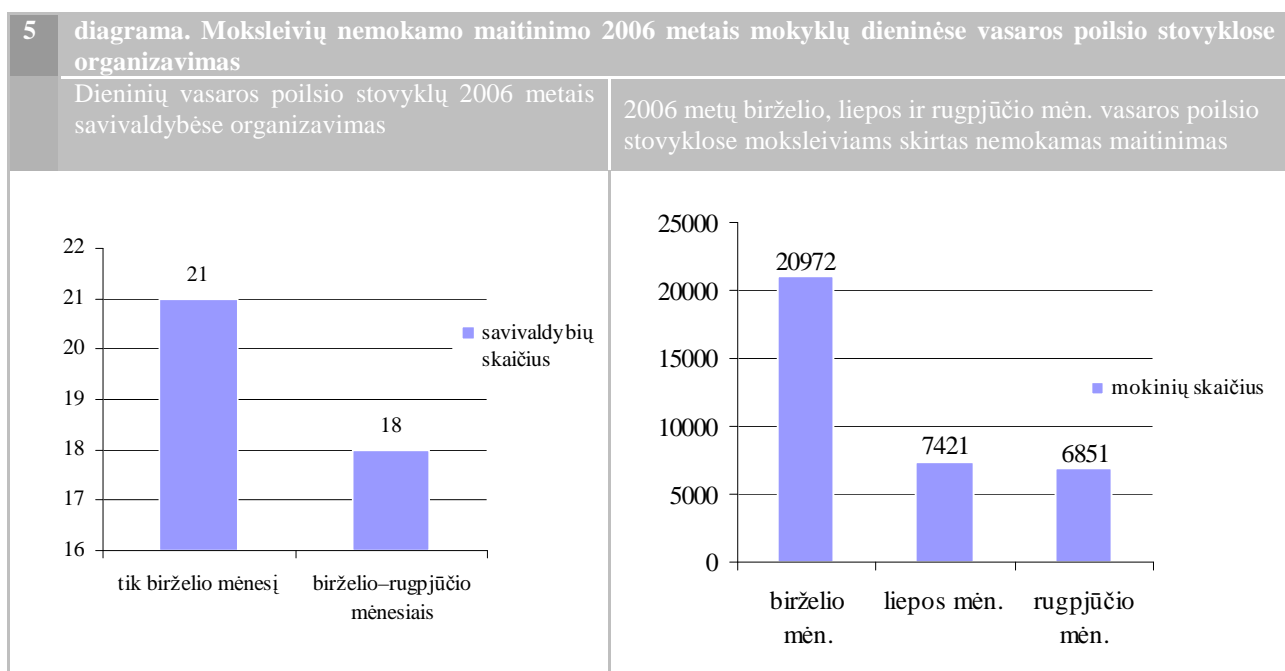
Moksleivių nemokamam maitinimui organizuoti 2006 metais (iki 2006-08-31) panaudota 31 617,4 tūkst. Lt, arba 51,8 proc. skirtų lėšų.

Nemokamo maitinimo dienos norma vienam moksleiviui mokyklų dieninėse vasaros poilsio stovyklose nustatyta iki 7,50 Lt¹⁷. Vidutinė maitinimo norma 1 moksleiviui 2006 metais mokyklų organizuotose dieninėse vasaros poilsio stovyklose skirtinga. Pavyzdžiui:

4 pavyzdys. Vidutinė maitinimo norma 1 moksleiviui	
Savivaldybės pavadinimas	Maitinimo norma, Lt
Elektrėnų, Kaišiadorių, Zarasų, Kupiškio	3,00–3,76
Kauno r., Švenčionių, Rietavo, Kretingos	4,18–4,89
Druskininkų, Šiaulių m., Širvintų, Trakų	5,00–5,70
Klaipėdos m., Kelmės, Jurbarko, Vilniaus m., Varėnos, Skuodo, Šilalės, Kauno m., Utenos	6,00–6,95
Šilutės, Prienų, Molėtų	7,11–7,23
Kitos sav.	7,50

¹⁷ Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos 8 punktas, LR socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR švietimo ir mokslo ministro 1999-08-16 įsakymas Nr. 64/955.

Dieninių vasaros poilsio stovyklų 2006 metais nebuvo organizuota 9 (15 proc.) savivaldybėse.

Birželio mėnesį dieninėse vasaros poilsio stovyklose nemokamas maitinimas buvo skirtas 25,1 proc., liepos – 8,9 proc., rugpjūčio – 8,2 proc. paskutinį mokslo metų mėnesį (birželį) maitintų mokinių skaičius (maitintų mokinių skaičius – 83 548).

Galiojančioje Tvarkoje nėra aiškiai reglamentuota lėšų, skirtų maitinimui mokyklų organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, naudojimo tvarka (pavyzdžiui, kelis kartus maitinama ir kt.). Taip pat nenumatyta, kaip organizuoti nemokamą moksleivių maitinimą mokyklų dieninėse vasaros poilsio stovyklose.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2005 metais dalį nepanaudotų moksleivių nemokamo maitinimo lėšų (2 407,7 tūkst. Lt) skyrė šventiniams produktų rinkiniams šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga¹⁸, tai yra 5,3 karto daugiau (456,1 tūkst. Lt) negu 2004 metais. Šventinių produktų rinkinio kaina vienam moksleiviui 2005 metais savivaldybėse buvo skirtinga. Pavyzdžiui:

3 pavyzdys. Šventinių produktų, skirtų 1 moksleiviui kaina	
Savivaldybės pavadinimas	Lt
Alytaus miesto	50,76
Pakruojo	26,27
Radviliškio	25,76
Mažeikių	23,8
Akmenės	17,85
Neringos	16,66

¹⁸ LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2004-12-07 raštas Nr. (13.2-41)-SD-13327.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai nenustačius šventinių produktų rinkinio kainos, atskirose savivaldybėse minėto rinkinio kaina skyrėsi 2–3 kartus.

Auditorių nuomone, šventiniams produktų rinkiniams skiriant nepanaudotas moksleivių nemokamo maitinimo valstybės biudžeto lėšas steigėjams, turėjo būti skiriama 1 moksleiviui vienoda išlaidų suma.

Tvarkoje¹⁹ numatyta, kad savivaldybės, apskritys, Švietimo ir mokslo ministerija iki einamųjų metų lapkričio 15 d. praneša ir į Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atsiskaitomąją sąskaitą gražina numatomas nepanaudoti einamaisiais metais moksleivių nemokamam maitinimui skirtas lėšas. Audito metu nustatyta, kad per metus nekoreguojami nepanaudotų lėšų likučiai. Pavyzdžiui:

5 pavyzdys. Nepanaudotų lėšų likutis			
5 473,8 tūkst. Lt 2005 m. gruodžio 1 d.		5 263,1 tūkst. Lt 2006 m. liepos 31 d.	
Atskirose savivaldybėse nepanaudotų lėšų likučiai didesni, negu lapkričio mėnesį buvo panaudota nemokamam maitinimui, pavyzdžiui:		Atskirose savivaldybėse nepanaudotų lėšų likučiai didesni, negu vidutiniškai 1 mėnesiui moksleivių maitinimui reikalingos lėšos, pavyzdžiui:	
Akmenės, Jurbarko, Plungės	2,9–3 karto	Rietavo, Pakruojo	2,8–3,2 karto
Pakruojo, Šakių, Ukmergės, Kaišiadorių, Alytaus r., Rietavo	1,7–2 kartus	Lazdijų, Radviliškio, Skuodo, Jurbarko	2,4–2,6 karto
Kupškio, Šalčininkų, Trakų, Marijampolės	1,3–1,5 karto	Kelmės, Kėdainių	2 kartus

Auditorių nuomone, per metus nepanaudotos moksleivių nemokamam maitinimui skirtos valstybės biudžeto lėšos galėjo būti naudojamos kitai socialinei paramai.

Numatoma nuo 2007 metų sausio 1 d.

Socialinės paramos mokiniams įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytos socialinės paramos mokiniams išlaidų rūšys. Minėto straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad išlaidos už įsigytus produktus, kai mokiniai maitinami nemokamai, finansuojamos iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams. Tačiau sąvoka „produktas“ gali būti suprantama skirtingai, pavyzdžiui:

-
- Pienas yra produktas ir žaliava kitiems pieno produktams gaminti;
 - Mėsa, žuvis, kruopos ir t.t. yra maisto produktai, iš kurių gaminami kiti maisto produktai.
-

Neapibrėžus sąvokos „produktas“, yra rizika, kad steigėjai minėtą sąvoką supras skirtingai. Savivaldybėse išlaidos „produktui“ gali būti skirtingai apskaičiuojamos, neapibrėžus sąvokos „produktas“. Auditorių nuomone, iš tiekėjų įsigyjant „produktą“ (kaip galutinį rezultatą –

¹⁹ Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos 21 punkto 5 pastraipa, LR socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR švietimo ir mokslo ministro 1999-08-16 įsakymas Nr.64/955

patiekalą), jo pagaminimo išlaidos jau bus įskaičiuotos į kainą. Tokiu būdu savivaldybės bus suinteresuotos atsiskaityti už galutinį „produktą“, nes joms nereikės dengti „produkto“ pagaminimo išlaidų, kadangi jos bus apmokėtos iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams.

Mokiniam nemokamas maitinimas skiriamas vasaros atostogų metu mokyklų organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, jei paskutinį mokslo metų mėnesį mokinys turėjo teisę gauti nemokamą maitinimą²⁰. Socialinės paramos mokiniams įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta ne mažesnė kaip 6 proc. MGL (7,50 Lt) suma maitinimui mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, tačiau *nereglamentuota, kaip organizuoti mokinių nemokamą maitinimą dieninėse vasaros poilsio stovyklose ir kaip naudoti skirtas lėšas (pavyzdžiui, kelis kartus maitinti ir kt.)*.

*Lietuvos savivaldybių asociacijos nuomone*²¹ neišku kaip organizuoti mokinių nemokamą maitinimą mokinių vasaros, rudens, žiemos ir pavasario atostogų metu .

Auditorių nuomone, būtų tikslinga nustatyti lėšų naudojimo mokinių nemokamam maitinimui organizuoti mokyklų dieninėse vasaros poilsio stovyklose tvarką .

3. Nemokamo maitinimo administravimas

Moksleivių nemokamą maitinimą savivaldybėse organizuoja skirtingi savivaldybių administracijų struktūriniai padaliniai. Kai kuriose savivaldybėse minėtą funkciją vykdo atskiros biudžetinės įstaigos – socialinių paslaugų ar švietimo centrai. Be to, daug su moksleivių nemokamo maitinimo organizavimu susijusių funkcijų vykdo mokyklų administracijos. Tvarkos 12 ir 18 punktuose nurodytos bendrojo lavinimo mokyklų vadovų funkcijos organizuojant mokinių nemokamą maitinimą. Mokyklose šios funkcijos pavestos vykdyti socialiniams pedagogams arba mokytojams.

Audituojamu laikotarpiu gauti nemokamą maitinimą norintys moksleivių tėvai, mokyklų vadovams turi pateikti prašymą-paraišką ir papildomus dokumentus iš valstybės ir savivaldybių institucijų²². **Prašyme-paraiškoje gauti nemokamą maitinimą prašoma pateikti tokią pačią informaciją kaip ir norint gauti pinigine socialinę paramą.** Nustatyta, kad daugumą dokumentų, suteikiančių teisę į nemokamą maitinimą, teikia savivaldybės administracija, pavyzdžiui: pažymėjimą, kad yra socialinės pašalpos gavėjai, teikia savivaldybės Socialinės paramos skyrius.

²⁰ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 11 straipsnio 2 dalies 3 punktas.

²¹ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2006-11-09 raštas Nr. (13)-SD-786.

²² Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarkos 13 punktas, LR socialinės apsaugos ir darbo ministro ir LR švietimo ir mokslo ministro 1999-08-16 įsakymas Nr.64/955.

Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius turi informacinę duomenų bazę apie socialines pašalpas gaunančius asmenis ir gauna reikalingą informaciją iš kitų valstybės institucijų.

Mokyklos administracija, apsvarsčiusi prašymus ir įvertinusi šeimų materialinę padėtį pagal pateiktus dokumentus, o prireikus atskirais atvejais socialiniam darbuotojui patikrinus šeimos buities sąlygas ir surašius buities sąlygų tyrimo aktą, tvirtina moksleivių, kuriems reikalingas nemokamas maitinimas, sąrašą. Sąrašas teikiamas steigėjui arba jo sudarytai komisijai, kuri tvirtina moksleivių, kuriems skiriamas nemokamas maitinimas, skaičių atskirose bendrojo lavinimo mokyklose²³. Kai rizikos grupės šeimų tėvams sudėtinga pateikti reikalingus dokumentus, šių šeimų moksleiviams nemokamas maitinimas gali būti skiriamas vadovaujantis mokyklos administracijos sprendimu, rekomendavus klasės vadovui²⁴.

Auditorių nuomone, atskiros funkcijos (pavyzdžiui, šeimų pajamų įvertinimas ir kt.), susijusios su moksleivių nemokamo maitinimo organizavimu, nebūdingos mokyklų administracijai. Lietuvos savivaldybių asociacijos nuomone²⁵, mokytojai ir kiti mokyklų darbuotojai turi dirbti su jų pareigybėmis nesusijusį darbą (tvarkyti dokumentus, vesti mokinių nemokamo maitinimo apskaitą). Taip pat Lietuvos savivaldybių asociacija²⁶ informavo, kad daugelyje pradinių ir kai kuriose pagrindinėse mokyklose mokiniams karštas maistas atvežamas termosuose arba maitinama sumuštiniais, bandelėmis ir karšta arbata.

Moksleivių maitinimo sąlygas ir gaunamo maisto kokybę kontroliuojančios institucijos nustatė trūkumų, pavyzdžiui:

6 pavyzdys. Moksleivių nemokamą maitinimą kontroliuojančių institucijų nustatyti trūkumai	
Institucijos pavadinimas	Nustatyti atvejai
Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos²⁷	Visoms moksleivių amžiaus grupėms yra skiriama vienoda pinigų suma ir moksleiviai maitinami pagal vienos amžiaus grupės vaikams pritaikytą valgiaraštį, nediferencijuojamos patiekalų porcijos. Atskirose mokyklose, ypač pradinio ugdymo skyriuose, vaikai negauna karšto maisto, išskyrus karštą arbatą, kadangi nėra sąlygų gaminti maistą, ne visada laikomasi suderintų valgiaraščių, faktinis kaloringumas labai skiriasi nuo valgiaraštyje nurodyto, neatitinka rekomenduojamo baltymų, riebalų ir angliavandenių santykio.
Lietuvos Respublikos valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba²⁸	2005 metais šilto maisto negavo 13 proc. kaimo mokyklų mokinių, 2006 metais 5 proc. kaimo mokyklų mokinių dar negavo šilto maisto. Jie maitinami arbata, sultimis, bandelėmis, jogurtais. 82 proc. patikrintų mokyklų moksleiviams neorganizuotas dietinis maitinimas sergantiems virškinamojo trakto, inkstų, kepenų ir kitomis ligomis. Tiekiamų maisto patiekalų mitybinė vertė dėl lėšų trūkumo neatitinka racionaliai mitybai keliamų reikalavimų, ji išlieka nesubalansuota pagal rekomenduojamas fiziologines mitybos normas įvairaus amžiaus mokiniams.

²³ Ten pat, 18 punktas.

²⁴ Ten pat, 17 punktas.

²⁵ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2006-11-09 raštas Nr. (13)-SD-786.

²⁶ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2006-11-09 raštas Nr. (13)-SD-786

²⁷ Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2006-11-10 raštas Nr. S-2016.

²⁸ LR valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2006-11-03 raštas Nr.136-(1.9)-1870.

Auditorių nuomone, organizuojant moksleivių nemokamą maitinimą nebuvo vienodos tvarkos. Savivaldybėse moksleivių nemokamą maitinimą organizuoti buvo pavesta skirtingiems administracijos struktūriniais padaliniais, atskirais atvejais – biudžetinėms įstaigoms. Audituojamu laikotarpiu atskiriems moksleiviams galėjo būti nepaskirtas nemokamas maitinimas arba paskirtas neteisėtai, nes mokyklos administracija neturi informacinės duomenų bazės apie šeimų pajamas ir kitos informacijos iš valstybės institucijų, kad galėtų skirti nemokamą maitinimą.

Numatoma nuo 2007 metų sausio 1 d.

Įsigaliojus Socialinės paramos mokiniams įstatymui mokyklų steigėjai administruos mokinių nemokamą maitinimą savo įsteigtose mokyklose²⁹. Daugumos mokyklų steigėjai yra savivaldybių tarybos. Savivaldybių administracijos turės vykdyti daugelį mokyklų administracijų vykdytų funkcijų, susijusių su mokinių nemokamo maitinimo administravimu. Mokyklos tik privalės priimti prašymą-paraišką dėl mokinio nemokamo maitinimo, kai pareiškėjas jį pateiks mokyklos, kurioje mokinsis mokosi, administracijai³⁰, ir kreiptis į savivaldybės administraciją dėl socialinės paramos mokiniui skyrimo, jei socialinės rizikos šeimoje augančio mokinio tėvai (įtėviai) nesikreipia dėl socialinės paramos mokiniui skyrimo³¹.

Mokinsis netenka teisės į socialinę paramą, kai per laikotarpį, kurį mokiniui teikiama socialinė parama, nustatoma, jog pasikeitė aplinkybės, dėl kurių jam ši parama buvo skirta, arba nustatoma, kad pareiškėjas yra pateikęs neteisingus duomenis apie gaunamas pajamas, šeimos narius ar kitus duomenis, reikalingus skiriant socialinę paramą mokiniui. Nustačius tokius atvejus, priimamas sprendimas dėl socialinės paramos nutraukimo. Socialinė parama mokiniui **neskiriama nuo kito mėnesio pirmos dienos po sprendimo nutraukti socialinę paramą priėmimo**³².

Kitas su socialinės paramos mokiniams administravimu susijusias funkcijas vykdys mokyklų steigėjai ir savivaldybių administracijos. Sprendimas dėl socialinės paramos mokiniams skyrimo priimamas savivaldybėje nustatyta tvarka³³, tačiau neaišku, kuris savivaldybės administravimo subjektas turėtų jį priimti. Mokyklos steigėjas apie gautą sprendimą raštu informuos mokyklą, kurioje mokinsis gaus nemokamą maitinimą. Pavyzdžiui:

▪ Mokinsis gali gyventi vienoje savivaldybėje, o mokytis kitos savivaldybės ar kito mokyklos steigėjo įsteigtoje mokykloje. Tokiu atveju sprendimą dėl nemokamo maitinimo skyrimo priims savivaldybė, kurioje mokinio tėvai (įtėviai) gyvena, ir sprendimo kopiją pateiks mokyklos steigėjui, kurio įsteigtoje mokykloje mokinsis mokosi.

▪ Mokyklų steigėjai patvirtina mokinių nemokamo maitinimo savo įsteigtose mokyklose tvarką, kurioje nustato „kitus atvejus“, kai mokinsis turi teisę į socialinę paramą, jeigu neatitinka 5 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų³⁴.

²⁹ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 9 straipsnio 1 dalis ir 14 straipsnio 1 dalis.

³⁰ Ten pat, 10 straipsnio 2 dalis.

³¹ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo, 10 straipsnio 5 dalis.

³² Ten pat, 11 straipsnio 6 dalis.

³³ Ten pat, 11 straipsnio 1 dalis.

³⁴ Ten pat, 5 straipsnio 2 dalis.

Mokyklų steigėjai atsako už valstybės ir savo biudžetų lėšų, skiriamų šiam įstatymui įgyvendinti, tikslingą panaudojimą³⁵.

Auditorių nuomone, paaiškėjus nurodytoms aplinkybėms, socialinė parama mokiniui galėtų būti neskiriama nuo sprendimo gavimo mokykloje dienos, nes tolimesnis paramos skyrimas būtų neteisėtas, nes Socialinės paramos įstatyme nustatyta, kad pareiškėjas, nuslėpęs ar pateikęs neteisingus duomenis, reikalingus socialinei paramai mokiniams gauti, ir dėl to neteisėtai ją gavęs, privalo šią paramą suteikusiai institucijai gražinti neteisėtai gautos paramos dydžio pinigines lėšas³⁶.

Yra rizika, kad mokyklų steigėjai, tvirtindami mokinių nemokamo maitinimo mokyklose ir kreipimosi dėl socialinės paramos mokiniams tvarkas (įstatymo 19 straipsnio), gali pavesti mokykloms vykdyti funkcijas, kurias vykdyti įstatymas įpareigoja mokyklų steigėjus ar savivaldybių administracijas. Savivaldybė skirs nemokamą maitinimą vadovaujantis įstatymu ir savo patvirtinta tvarka, kurioje gali būti numatyti tokie atvejai, kurių kita savivaldybė ar kitas mokyklos steigėjas, kurio įsteigtoje mokykloje mokinys mokosi, savo tvarkoje nenumatė, ir vadovaujantis šia tvarka mokiniui nemokamas maitinimas nepriklausytų. Abejojama, ar mokyklos, kurioje mokinys mokosi, steigėjas prisiims atsakomybę ir teiks mokiniui nemokamą maitinimą pagal kitos savivaldybės priimtą sprendimą dėl mokinio nemokamo maitinimo skyrimo.

Auditorių nuomone, pačios savivaldybių tarybos, kaip steigėjai, negali administruoti mokinių nemokamo maitinimo ir vykdyti nustatytų pareigų (išskyrus 14 str.1d. 4 p.), nes savivaldybės taryba yra savivaldybės atstovaujamoji institucija (savivaldybės vykdomoji institucija – savivaldybės administracijos direktorius)³⁷. Auditorių nuomone, sprendimą dėl socialinės paramos mokiniams skyrimo galėtų priimti savivaldybės administracijos direktorius, nes savivaldybių administracijos tikrina pareiškėjo pateiktą informaciją, turinčią įtakos teisei į socialinę paramą mokiniams³⁸.

Mokinių nemokamas maitinimas yra socialinė parama, todėl rinkti reikalingus dokumentus, įvertinti šeimų pajamas ir teikti siūlymą dėl socialinės paramos mokiniams skyrimo galėtų būti pavesta savivaldybės administracijos struktūriniam padaliniui, kuriam yra pavesta socialinės paramos sritis. Socialinę paramą administruojantys savivaldybės padaliniai turi informacinę duomenų bazę (apie socialinės paramos gavėjus, rizikos šeimas ir kt.) piniginei socialinei paramai skirti, kuri yra analogiška mokinių nemokamo maitinimo skyrimui. Tokiu būdu būtų sukurta vienoda socialinės paramos sistema, operatyviau atliekamos pavestos administravimo funkcijos.

³⁵ Ten pat, 14 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

³⁶ Ten pat, 17 straipsnio 1 dalis.

³⁷ LR vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnis 3 dalis.

³⁸ LR socialinės paramos mokiniams įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 1 punktas.

IŠVADOS

Išvados dėl 2005–2006 metų

1. Moksleivių nemokamo maitinimo organizavimui buvo suplanuotas per didelis valstybės biudžeto lėšų poreikis 2005–2006 metams, nes:

1.1 nebuvo parengtos ir patvirtintos moksleivių nemokamo maitinimo lėšų poreikio apskaičiavimo metodikos;

1.2 Mažas pajamas turinčių šeimų moksleivių nemokamo maitinimo organizavimo bendrojo lavinimo mokyklose Tvarkos 6.3, 8.2 punktuose pateiktos sąvokos nebuvo aiškiai apibrėžtos;

1.3 nebuvo aiškiai reglamentuota lėšų, skirtų maitinimui mokyklose organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, naudojimo tvarka;

1.4 nereglamentuota, kas sudaro maisto gamybos išlaidas ir nenustatyti kriterijai 2005–2006 metais skiriant maisto gamybos išlaidoms ketvirtadalį visų maitinimui skirtų lėšų.

2. Valstybės biudžeto lėšos, skirtos moksleivių nemokamo maitinimo organizavimui, 2005–2006 metų eigoje nebuvo tikslinamos, atsižvelgiant į jų panaudojimą.

3. Savivaldybėse moksleivių nemokamą maitinimą organizavo skirtingi padaliniai ar įstaigos. Mokyklų administracijai buvo sudėtinga vykdyti atskiras funkcijas.

Išvados dėl numatomo nemokamo mokinių maitinimo reglamentavimo nuo 2007 m. sausio 1 d.

1. Įsigaliojus Socialinės paramos mokiniams įstatymui ir poįstatyminiams teisės aktams, neišsprendžiamos šios mokinių nemokamo maitinimo administravimo problemos:

1.1 steigėjai taip pat turės galimybę mokiniams nemokamą maitinimą atskirais atvejais skirti pagal skirtingus kriterijus (5 str. 2 d.);

1.2 steigėjai galės taikyti skirtingą nemokamo maitinimo dienos išlaidų normą 1 mokiniui (7 str. 2 d.);

1.3 neapibrėžta sąvoka „produktas“ gali būti suprantama skirtingai (4 str. 2 d. 1 p.);

1.4 vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies nuostatomis, savivaldybės tarybos negali administruoti mokinių nemokamo maitinimo ir vykdyti nustatytų pareigų (14 str.1d., išskyrus 4 p.);

1.5 nenustatytas konkretus savivaldybės administravimo subjektas, kuris turi priimti sprendimą dėl mokiniams nemokamo maitinimo skyrimo (11 str. 1 d.);

1.6 mokyklos steigėjas (asignavimų valdytojas) negali vykdyti kito mokyklos steigėjo (asignavimų valdytojo) sprendimo dėl mokiniui nemokamo maitinimo skyrimo (11 str.), nes valstybės biudžeto asignavimų valdytojai privalo užtikrinti paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą ir rezultatyvumą (Biudžeto sandaros įstatymo 5 str. 1d. 7p.);

1.7 priėmus sprendimą dėl socialinės paramos mokiniui nutraukimo, toliau ją teikti (iki mėnesio pabaigos) yra netikslinga (11 str. 6 d.), nes paramos gavėjas privalo grąžinti neteisėtai gautos paramos dydžio pinigines lėšas (17 str. 1 d.);

1.8 įstatymo nuostata organizuoti mokinių nemokamą maitinimą pagal mokinių amžiaus grupes praktikoje gali būti neįgyvendinta (7 str. 1 d.).

2. Nėra aiškiai reglamentuota lėšų, skirtų maitinimui mokyklų organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, naudojimo tvarka.

3. Savivaldybėms nenumatyta lėšų iš valstybės biudžeto mokinių nemokamo maitinimo administravimo išlaidoms, nors deleguota atlikti valstybinę funkciją.

4. Planuojant lėšas mokinių nemokamam maitinimui, ne visi steigėjai taikys vienodus rodiklius, nes metodikose dauguma rodiklių yra rekomendacinio pobūdžio ir nėra bazinio dydžio, nors lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgdami į šio audito rezultatus ir siekdami užtikrinti valstybės biudžeto lėšų skiriamų mokinių nemokamam maitinimui, tinkamą planavimą ir efektyvų panaudojimą bei mokinių nemokamo maitinimo organizavimą, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai rekomenduojame:

1. Inicijuoti Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo pakeitimus:

- apibrėžti vartojamą „produkto“ sąvoką (4 straipsnio 2 dalies 1 punktą);
- patikslinti patiekalų gamybos ir mokinių nemokamo maitinimo administravimo išlaidų finansavimo šaltinius (4 straipsnio 2 dalies 3 punktą).
- konkrečiau apibrėžti „kitus atvejus“ (5 straipsnio 2 dalis);
- nustatyti ne tik minimalų bet ir maksimalų 1 mokiniui 1 dienai skiriamų lėšų dydį (7 straipsnio 2 dalis);
- nurodyti konkretų savivaldybės administravimo subjektą, kuris turėtų priimti sprendimą dėl mokiniams nemokamo maitinimo skyrimo (11 straipsnio 1 dalis);
- atsižvelgiant į tai, kad asignavimų valdytojas privalo užtikrinti jam paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą, papildyti 11 straipsnį, numatant sprendimo priėmimo teisę tų steigėjų, kurių įsteigtose mokyklose mokinys mokosi, o gyvena kitoje savivaldybėje;
- atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas privalo gražinti neteisėtai gautos paramos dydžio pinigines lėšas, pakeisti 11 straipsnio 6 dalį numatant, kad socialinė parama mokiniui neskiriama nuo sprendimo gavimo mokyklose dienos.
- atsižvelgiant į tai, kad savivaldybių taryba yra savivaldybės atstovaujamoji institucija, numatyti, kad mokyklų steigėjų funkcijas (išskyrus 4 p.) savivaldybėse vykdo savivaldybės administracija (14 straipsnio 1 dalis).

2. Tikslinti Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo ir Valstybės biudžeto lėšų poreikio mokinių nemokamam maitinimui planavimo ir jų paskirstymo metodikas.

3. Parengti lėšų, skirtų maitinimui mokyklų organizuojamose dieninėse vasaros poilsio stovyklose, naudojimo tvarką.

1-ojo audito departamento direktorė

Vita Jurkevičienė

Vyriausioji valstybinė auditorė

Marytė Tulabienė